

Ympäristöterveydenhuollon periaatteet ovat samoja Suomessa ja ulkomailla: tavoite on tunnistaa ja vähentää juomaveden, elintarvikkeiden ja muun ympäristön kautta tulevia terveysuhkia. Kuvassa on teurastettu nauta Kosovossa, Sovijärvi toinen vasemmalta. Hän on ensimmäinen ja toistaiseksi pisimpään puolustusvoimissa vakituisesti palvellut naiseläinlääkäri ja ensimmäinen raubaturvaoperaatioissa palvellut suomalainen naiseläinlääkäri. Kuvan nauta ei muuten päätynyt kriisinhallintajoukkojen ruokapöytään.

Vuoden eläinlääkäri 2012: elintarvikehygieenikko Ava Sovijärvi

Puolustusvoimien hygieenikkoeläinlääkäri Ava Sovijärvi on ympäristöterveydenhuollon tuntija ja toteuttaja Suomessa ja kansainvälisissä kriisinhallintatehtävissä. Paneutunut, pitkäjänteinen asiantuntija ja uranuurtaja palkittiin Vuoden eläinlääkäri 2012 -palkinnolla.

TEKSTI: ANNA PARKKARI
KUVAT: AVA SOVIJÄRVEN ARKISTO

”Tehtävänä on vastata puolustusvoimien ympäristöterveyden toteutumisesta normaali- ja poikkeusoloissa, kotimaassa ja kansainvälisissä kriisinhallintatehtävissä omalta osaltani. Ympäristöterveydenhuolto tunnistaa, ehkäisee ja vähentää juomaveden, elintarvik-

Ava Sovijärvi

Syntynyt Turussa vuonna 1956.

Valmistui eläinlääketieteen lisensiaatiksi vuonna 1983, Eläinlääketieteellinen korkeakoulu, Helsinki.

Tarkastuseläinlääkäritutkinto vuonna 1984 ja elintarvikehygieenikotutkinto vuonna 1986, Eläinlääketieteellinen korkeakoulu, Helsinki.

Kunnan-, läänin- ja tarkastuseläinlääkärin sijaisuuksia.

Valtion tarkastuseläinlääkäri vuosina 1984–1994, joista ns. vientilaitosten valvojana 1990–1994.

Rauhanturvaoperaatiossa YK/ UNPROFOR-UNPREDEP vuosina 1994–1995, Makedonia, pohjoismaisen pataljoonan hygieenikko, 12 kk.

Puolustusvoimissa vuodesta 1997 alkaen:

- Erikoisupseerikurssit: yleis- ja lääkintäjakso
- Sotilaslääkärikurssi, Tiedustelun jatkokurssi
- Kansainvälisiä sotilaallisen kriisinhallinnan tehtäviä: NATO/KFOR, Kosovo, suomalaisen pataljoonan hygieenikkona vuonna 2000, 6 kk, YK/UNFIL, Libanon, suomalais-irlantilaisen pataljoonan hygieenikkona vuonna 2006–2007, 6 kk
- Toistakymmentä tarkastus- ja ympäristöselvityskäyntiä sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin Afganistanissa, Bosniassa, Eritreassa, Kosovossa ja Libanonissa
- Yksi Kenttähygieniakäsikirjan tekijöistä, julkaistiin vuonna 2004
- Yksi Suomi-Ruotsi-Yhdysvallat -yhteistyönä tehdyn Environmental Guide Book for Military Operations -kirjan tekijöistä, julkaistiin vuonna 2008
- Nyt työpaikkana Puolustusvoimien Sotilaslääketieteen Keskus, CB-suojelulääketieteen ja ympäristöterveyden keskus.

Ympäristöterveydenhuollon erikoiseläinlääkärin tutkinnon suorittaminen meneillään.

Luottamustoimia vuosien varrella eläinlääketieteen kandidaattiyhdistys EKY:ssä, Lounais-Suomen Eläinlääkäriseurassa, Suomen Eläinlääkäriliitossa, Euroopan eläinlääkärijärjestö FVE:ssä ja Suomen Eläinlääkäriliiton edustajana Global Health -järjestössä.

Harrastaa valokuvausta, vaellushiihtoa, purjehdusta ja sotahistoriaa.

Anna Parkkari

kuntien elintarvikevalvonnan tiedonkeruun kehittämisen eli Kuti-järjestelmän kanssa. Neuvomme ja ohjeistamme omaa toimintaa varuskuntaravintoloissa, kenttäoloissa, leireillä, kriisinhallintatehtävissä ja muissa tarpeellisissa paikoissa”, selittää Sovijärvi. ”Omavalvonta on arkipäivää meilläkin.” Myös terveys- ja suojelulain kohteiden kuten vesilaitosten, kenttävesihuollon sekä leirialueiden majoitustilojen, valvontaa kehitetään.

Ydinasia kehitty, säily silti samana

Sovijärvi on työskennellyt puolustusvoimissa noin 15 vuotta. Hän on ollut mukana monessa organisaatiouudistuksessa, vaikka kertoo asiasisältöjen pysyneen hyvin samankaltaisina. Toimintaan ja sen organisointiin vaikuttavat myös siviililainsäädännön muutokset.

Taloon tullessaan Sovijärvi työskenteli pääesikunnassa ennen kuin nykyinen Sotilaslääketieteen Keskus eli SOTLK perustettiin. Nyt sinne on koottu suurin osa puolustusvoimien lääkintähuoltoon liittyvästä toiminnasta, mutta ympäristöterveydenhuollon valvontahenkilöstö on vielä hajallaan. Tulevassa organisaatiomuutoksessa toiminnan keskittämistä voitaneen edelleen kehittää.

”Oma lähiorganisaationi toimii ja työilmapiiri on hyvä. Käymme esimerkiksi kehityskeskustelut niin, että mukana on organisaatioesimieheni, SOTLK:n tutkimus- ja kehittämisosaston johtajan, professori Simo Nikkarin lisäksi toimialaesimieheni, puolustusvoimien ylieläinlääkäri Ari Hörman, joka asiasisältöjen puolesta tuntee työni yksityiskohtaisemmin.”

Ympäristöterveysalan henkilöstöön kuuluu 14 henkilöä ja yhteistyö on tiivistä. Kokoonnumme kahdesti vuodessa työn kehittämisen ja ajankohtaisten asioiden merkeissä. Lisäksi pidämme useita koko porukan viidekokouksia vuoden mittaan.

keiden ja muun ympäristön kautta tulevia terveysuhkia”, valaisee hygieenikkoeläinlääkäri Ava Sovijärvi. ”Kuten entisaikoina, nykyisinkin voi sanoa, että joukot toimivat vatsallaan. Sairaana eivät hommat hoidu. Merkittävä osa terveysuhkista on vesi- ja elintarvikevälitteisiä. Lisäksi huonot majoitusolot, jätteet ja haittaeläimet ovat uhkatekijöitä.”

Puolustusvoimat on toimivaltainen viranomaisen elintarvike- ja terveys- ja suojelulain mukaisessa

toiminnassa omalla vastuualueellaan. ”Meillä on kotimaassa noin 450–550 erilaista muonituskohdetta, suurista varuskuntaravintoloista sotilaskotiautoihin ja yksittäisiin kuusen alla oleviin kenttäkeittiöihin. Riskit kartoitetaan etukäteen ja olot pyritään hallitsemaan kaikissa tilanteissa. Esimerkiksi valvonnassa käytämme pohjana Eviran kunnille suunnittelemaa mallilomakkeita ja tavoitteena on tietojärjestelmän yhteensopivuus

Vuoden eläinlääkäri on ollut mukana monessa sotilaallisen kriisinhallinnan tehtävässä sekä pidemmillä kuukausien komennuksilla että lyhyillä tarkastuskäynneillä Kosovossa, Libanonissa, Afganistanissa, Bosniassa ja Eritreassa. Lennolla Eritreasta epidemiaselvitystyö jatkuu.

Sovijärvi kertoo työkokemustensa myötä arvostavansa entistä enemmän suomalaista demokratiaa ja sananvapautta, kuvassa eduskuntavaalien ennakköäänestyspäivä Libanonissa.

Kaikkiaan puolustusvoimissa on yhdeksän eläinlääkäriä virkaa, joista yhteen kuuluvat Niinisalon koiraklinikkaeläinlääkäriin tehtävät. Muut vastaavat erilaisista ympäristöterveydenhuollon ja osin myös ympäristönsuojelutehtävistä.

Sovijärven huonenaapuri työpaikalla on eläinlääkäri Mika Aho, ympäristöterveydenhuollon erikoiseläinlääkäri, joka on puolustusvoimien opetus- ja tutkimuseläinlääkäri. ”Ava on mukava työkaveri, jonka kanssa voi vaihtaa ajatuksia ja saada palautetta ideoihin. Hän on myös hyvin persoonallinen oman tien kulkija, joka ottaa muut hyvin huomioon. Hän tekee perusteellista työtä, perehtyy asioihin kunnolla ja osaa tarvittaessa olla tiukka. Saamme myös tarvittaessa sapiskaa taukokuoneen

jääkaapin kertymistä”, hymyilee Mika Aho. ”Sovijärvi on meistä eläinlääkäreistä kokenein sotilaallisissa kriisinhallintatehtävissä, hän on ollut eniten mukana kentällä. On hieno juttu, että hyvä hygieenikkoeläinlääkäri saa näin upean tunnustuksen.”

Organisaation oma kulttuuri

Toiminnan kehittäminen, tehtävien ja järjestelyjen uudelleen ja uudelleen miettiminen sekä lainsäädännön vaatimusten sovittaminen ja ”suomentaminen” puolustusvoimiin sopiviksi on työn ydintä.

Palkittu kertoo, että oman sisältöosaamisen lisäksi puolustusvoimien organisaation toimintakulttuurin tunteminen on erityisen tärkeää.

Hierarkkinen organisaatio, jossa noin puolet henkilöstöstä ja ylin johto kokonaisuudessaan on sotilaskoulutuksen saanutta ja noin puolet on siviilejä, aiheuttaa joskus omia jännitteitä ja haastavia tilanteita. Etenkin johtotehtävissä palvelevat upseerit vaihtavat paikkaa nopeasti, jopa 2–3 vuoden välein. Moni siviiliasiantuntija ehtii uransa aikana perehdyttää useamman sotilasesimiehen.

Sotilaiden on joskus vaikea ymmärtää, kun siviiliasiantuntija pyytämättä sanoo mielipiteensä tai antaa lausunnon jostakin alansa asiasta, sotilaat pääosin toimivat erillisen käskyn saatuaan. Siviiliasiantuntijan työmotivaatio ei perustukaan etenemis- tai ylenemistavoitteisiin, vaan työn imu syntyy, kun työ sisältö on mielenkiintoista,

Tukikobdan ympäristöselvitykseen liittyvää maaperänäytteiden ottoa Camp Christinassa Kosovossa.

sen tekemiseen voi itse vaikuttaa ja siinä saa käyttää osaamistaan mahdollisimman kattavasti. ”Välillä muistutan itselleni, että asiantuntijuuden takia minut on tänne palkattu ja että tehtävääni kuuluu tarvittaessa myös ikävien asioiden esiin nostaminen.”

Työn iloa

”On etuoikeus saada tehdä työtä, josta on yhä edelleen innostunut. Työssä palkitsee jo se, että tiedän saaneeni jonkin mielekkään asian valmiiksi ja kunnolla tehdyksi. Koen tiettyä yleisvastuuta: yhteiskunta on maksanut laadukkaan ja monipuolisen koulutukseni ja annan mielelläni oman panokseni asiantuntijana. Teen arkisin pitkiä työpäiviä, mutta viikonloput viettänkin sitten kokonaan pois sekä tietokoneen että työasioiden äärestä. Tämä on sopinut minulle hyvin. Kriisinhallintaoperaatioissa töitä tehdään sitten 24/7-periaatteella.”

Uransa alkupuolella Sovijärvi teki pitkään yhteistyötä tarkastuseläinlääkärinä ja muun muassa tarkastuseläinlääkäriyhdistyksessä sekä Eläinlääkäriliiton luottamus-

tehtävissä nykyisen läänineläinlääkäri Paula Junnilaisen kanssa. ”Yhteistyö Avan kanssa on aina ollut innostavaa. Hän on harvinaisen henkilö: sekä hyvä kuuntelija että puhuja. Hänen kanssaan on mahdollista todella ajatella, pohtia ja kehitellä asioita eteenpäin. Aina puhutaan ammattitaidolla asiasta, löytyy ratkaisu ja työ saadaan myös valmiiksi”, kommentoi pyydettyä Junnilainen. ”Avan valinta Vuoden eläinlääkäriksi oli ilahduttava uutinen.”

Ulkomaan tehtävät

Paljon hallintobyrokratiaa sisältävän toimenkuvan lisämausteena ovat olleet pidemmät ja lyhyemmät komennukset ja tarkastusmatkat kotimaassa ja ulkomailla. ”Ympäristöterveydenhuollon periaatteet ovat ihan samoja Kainuun maastoharjoituksessa ja Afganistanissa. Ongelmien ja epäkohtien ennaltaehkäisy terveys- ja ympäristöriskejä tunnistamalla, kartoittamalla ja arvioimalla on kaiken perusta, jolle ohjeistus ja toiminta rakennetaan.

Sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa hygieenikoeläinlääkäri

Sovijärven toimenkuva lyhyesti

1. Ympäristöterveydenhuolto puolustusvoimissa, yli puolet työajasta elintarvikelain ja terveydensuojelulain mukaisen viranomais- ja muiden toimintojen suunnittelua, ohjausta ja kehittämistä.
2. Tutkimus- ja kehittämistoiminta normaali- ja poikkeusoloissa, muun muassa kenttämuonituksen ja kenttävesihuollon turvallisuuteen liittyvät tutkimukset sekä kevyen kenttähygienialaboratorion ja hygienialiupseerin tutkimusvälineistön kehittäminen ja ylläpito
3. Kouluttaminen ja luennointi puolustusvoimissa varusmiehille ja eri henkilöstöryhmille sekä puolustusvoimien ulkoisille sidosryhmille, esimerkiksi hygienialiupseerikurssit ja kriisinhallintaoperaatioihin lähtevä lääkintähenkilöstö, sotaharjoitusten reserviläiset sekä NATO:n rauhankumppanuusojelmaan kuuluvan kansainvälisen logistiikkakurssin henkilöstö
4. Sotilaalliset kriisinhallintaoperaatiot
Toimialan tilannekuvan luominen ja lääkintätiedusteluun osallistuminen, muun muassa lääkintä- ja muun huoltohenkilöstön neuvontaa ja kouluttamista, toimialueiden olosuhteiden ja taustojen selvittämistä ja analysointia sekä ohjeistusten ja tarkastusten tekoa, myös operaatioalueiden zoonoosien ja vastustettavien eläintautien esiintymisen seuranta
5. Ammatillisen osaaminen ylläpito
Oman organisaation sisäinen koulutus ja ulkopuolinen muu ammatillinen koulutus, lainsäädännön seuranta ja ympäristöterveydenhuollon kehityksen seuranta.

Sotabarjoituksen kenttämuonituksen omavalvonnan toteutumista valvoo myös reserviläiseläinlääkäri Marko Finne keskellä. Vasemmalla aiemmin puolustusvoimien eläinlääkärinä työskennellyt Eero Rautiainen.

vastaa liudasta asioita: ympäristötiedustelusta osana lääkintätiedustelua, elintarvike- ja vesihygienian ohjauksesta ja valvonnasta, jätehuollon ja puhtaanapidon ohjauksesta, tuhoeläintorjunnan ohjauksesta ja valvonnasta, eläintautien ja zoonoosien valvonnasta ja leviämisen ehkäisystä, joukon ympäristönsuojelusta ja ympäristöselvityksistä. Näihin liittyy koulutusta, tarkastuksia ja näytteenottoa.

”Sotakoirien mukanaolo tuo lisäksi koirien työskentely- ja majoitusolosuhteisiin, työaikoihin, työturvallisuuteen ja suojavarusteisiin liittyvät asiat mahdollisen eläinlääketieteellisen työn lisäksi. Aiemmin hoidettiin ja rokotettiin myös lemmikiksi otettuja paikallisia eläimiä, mutta lemmikkien ottaminen kiellettiin eläintauti- ja zoonoosivaaran takia jo noin 10 vuotta sitten.”

Kriisinhallintatehtävät ovat Sovijärven mielestä mielekkäitä, kiinnostavia ja tärkeitä. ”Pidän itseäni etuoikeutettuna, kun saan olla mukana kiinnostavissa, uutta rakentavissa ja haasteellisissa tehtä-

vissä tavanomaisesta poikkeavissa paikoissa osana hyvin koulutettua, ja monipuolisesti taitavaa joukkoa. Olen oppinut arvostamaan demokratiaa, Suomen vakaita oloja ja sananvapautta entistäkin enemmän.”

Vaihtelu kiehtoo

Palkittua eläinlääkärinä kiehtoo kriisinhallintaoperaatioiden pienoisyhteiskunta, ainutlaatuisen kokemusten ja jatkuvan sopeutumisen tuomat haasteet. ”Pärjääminen ja uuden oppiminen on aina hienoa. Kotimaahan palatessa on vähän aikaa erikoinen jalat irti maasta -olo, kun edellinen tehtävä ja elämä on takana ja uusi ei ihan ole vielä tullut tilalle.”

”Valitsisin saman alan uudestaan, jos olisi tarvis”, hymyilee Sovijärvi kysyttäessä. ”Äitini on kertonut, miten nelivuotiaana kerroin haluavani eläinlääkäriksi. Pääsin toisella yrittämällä opiskelemaan. Silloin ajattelin, että enoni Pertti Hartikan ja James Herriotin tavoin minustakin tulee kunnaneläinlääkäri. Opiskeluaikana pidin erityisesti

Palkinto julkistettiin 8. toukokuuta

Suomen Eläinlääkäriliitto antoi Vuoden eläinlääkäri 2012 -palkinnon hygieenikkoeläinlääkäri Ava Sovijärvelle, joka työskentelee puolustusvoimissa.

Eläinlääkäriliiton puheenjohtaja Kirsi Sarion puhe julkistustilaisuudesta ja tilaisuuden tiedot ovat luettavissa liiton verkkosivuilla www.sell.fi. Tilaisuudessa puhuivat myös ylilääkäri Simo Sivonen, ylieläinlääkäri Ari Hörman ja palkittu.

Vuoden eläinlääkäri tai Vuoden eläinlääkintäteko -palkinto on annettu vuosittain vuodesta 2001 saakka. Kaikista palkituista taustatietoineen kerrotaan liiton verkkosivuilla.

Puolustusvoimien eläinlääkärit

Puolustusvoimissa on yhdeksän eläinlääkärin virkaa. Tehtäviin kuuluu ympäristöterveydenhuolto ja eläinlääkintähuolto.

Tällä hetkellä eläinlääkärin viroissa ovat: Ari Hörman, Mika Aho, Kaarina Sand, Niina Kotisalo, Minna Junnikkala, Hanna Tenhu, Kirsi Sario ja Ava Sovijärvi. Eläkkeelle jäi juuri Matti Kurki, virka on auki.

Lisäksi erikoistutkijan virassa Sotilaslääketieteen Keskuksessa työskentelee yksi eläinlääkäri, Paula Kinnunen, ja viime aikoina myös määräaikaisena tutkijana on ollut eläinlääkäri Heidi Rossow.

kirurgiasta, mutta opintojen edessä tietoisuus eläinlääkäriammatin monista muistakin mahdollisuuksista nousi esille. Tie on vienyt mennessään enkä ole katunut uravalintaani.”